

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

3. MINTAFELADATSOR

EMELT SZINT

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

2015

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Fontos tudnivalók

Tisztelt Vizsgázó!

A rendelkezésére álló 240 perc alatt három feladatot kell megoldania:

- 1) Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor
- 2) Műértelmező szöveg alkotása
- 3) Reflektáló szöveg alkotása

Ossza be a 240 percet úgy, hogy mind a három feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat!

Figyeljen arra, hogy hány megoldást kér a feladat, milyen formában és milyen terjedelemben!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ha azt kéri a feladat!

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen rá, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól!

Eredményes munkát kívánunk!

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el a következő szöveget, majd a szöveg és a saját ismeretei alapján válaszoljon a kérdésekre, oldja meg a feladatokat!

Bächer Iván: *A hurcolkodó Jókai*

1. Mi kell a nagy műhöz?
2. A tehetségen és szerencsén túl semmi más, csak idő, idő és idő. Csak az, hogy az ember, abban a kevés időben, mi adatik, azt és csak azt tegye, vagy jobbadán csak azt, amihez tehetsége és szerencséje megadatott. Még a kis műhöz is ez kell. Idő.
3. Jókai Mór azóta, hogy 1825. február 18-án, tehát épp 175 éve meglátta Komárom napvilágát, mindhalálig, 1904-ig csudálatosképpen bánt az idővel. Pontosabban az a csudálatos, ahogy az idő bánt vele. Az, hogy valamiért és valahogyan megkegyelmezett neki.
4. Jókainak nem volt nyugta egy szemernyit sem írni. Megszakítás nélkül költözködött ugyanis, vagy ahogy akkoriban és még az én nagyanyáim idején is mondták: hurcolkodott. A szegény.
5. Iskoláit négy városban, a szülőben, Pozsonyban, Pápán és Pesten végezte. Szerkesztő korában fél Pestet belakta. 1848-ban köztudomásúlag Petőfiéknél húzta meg magát, a Marczibányi-házban, a Dohány és a Síp utcák sarkán, mindaddig, míg a balkézről való gyerekekkel került színésznő miatt felbőszült erkölcsöszt költő el nem zavarja onnan.
6. Innen egy időre a Hatvani és Szép utca sarkán álló Cziráki-házban rejtette el megszerzett emberét Laborfalvi Róza. Jókai a kormányral Debrecenbe fut, vissza Pestre, majd Aradra. Aztán a Bükk rengetege lesz hona, ugye. Majd komáromi várvédő lesz, még ha csak post festa és papíron is. Mindez ráadásul nem biztos, de meglehet.
7. Sokáig nem mutatkozott, álnéven írt, és bújt különféle pesti és budai bérházakban, vendéglőkben, s a provizórium idején megkóstolhatta a börtönkosztot is.
8. Aztán jött a Svábhegy.
9. Az 1853-ban megvett üres telken még egy gyümölcsfa sem volt, csak egy apró házacská, borz, róka, kígyó lakta áthatolhatatlan bozót közt.
10. Jókai aztán enkezével fogott a munkához és művelte kertjét majd fél évszázadon át. A telken kőbánya volt hajdanán, először annak gödrét temette be, majd irdatlan ciszternát és jégvermet építtetett, és aztán foltozott, toldott, reparált, házat, birtokot bővített, telepített, művelt, csacsit, lovat, marhát, disznót, tyúkokat nevelt, nyesett, vágott, ültetett, beszerezett, szántott, vetett, aratott minden szezonban több mint negyven éven át.
11. Közben már az első évben – ki tudja, hogyan – készült el a *Kárpáthy Zoltán* is, a Török János főszerkesztette Pesti Napló apródonként hozta a folytatásokat. A főszerkesztő le is hordta, mikor a Jókai körme alá fúródott és begyulladt tüske miatt nem érkezett meg a következő penzum időre: *Vagy regényt írunk, vagy paszulyt öntözünk!* A következő rész – saját bevallása szerint – bal kézzel készült.
12. Csudálatos lett a villa, valóságos kastély, amelynek legendája kerekedett. Pár évig még egyszerűen folyt az ingaélet: tavasszal a hegyre föl, ősszel le onnan, de aztán kevesellvén az elfoglaltságot, 1868-ban hurcolkodásba vágta újfent Pesten is. A Külsőstáció (ma Baross) utca végén, a még teljesen falusias Kálvária térnél fogtak egy földszintes, ám hatalmas, tizenegy szobás házat, valóságos kúriát, amit fölújítani, berendezni képzelhetni mi költségbe és munkába volt.
13. Pedig alighogy megszoktak egy helyen, lehetett pakolni és indulni a másikra föl vagy le. És mindehhez jött aztán a kiegyezés előtt beszerezett füredi ház, ami, Jókai nem tudván úszni se, szintén csak a nők miatt kellett. Ép ésszel ez már alig fogható fel: az öregedő Jókai, legalább annyira öregedő asszonya és kettejük tarka vándorcirkusza négyszer cserélt lakot egy évben:

- tavasszal a Stáció utcából fölcihelődtek a hegyre, a nyár javát Füreden töltötték, szüretre ismét a Svábhegyen kellett lenniök, hogy a telet a Józsefvárosban húzzák ki megint.
14. S mindemellett nem csupán Jókai dolgozott, az asszony is bejárt a próbákra délelőtt és az előadásokra este, és amikor 1869-ben visszavonult – nem bírták a színháznál tovább –, akkor is vállalt előadásokat nemegyszer. De azért hatvan felett már imádott urát kínoztatta főállásban leginkább, az imádott gyermeket, aki mindennek dacára nemcsak összesét írta lankadatlanul, de szerkesztett lapot, képviselt népet, elnökösködött megszámlálhatatlan körben, társaságban, felügyelőbizottsági tag volt bankoknál, ami persze már akkor sem volt rosszul jövedelmező állás, különösen hogy már akkor sem kellett ténykedni benne sokat, ha szabad ily finoman körülírni a semmit.
15. Közben pénzügyi csődbe sodorta jósa, amiből maga az uralkodó segíti ki őt, mely tény igen szorossá tette a Pilvaxból indult író és a dinasztia tagjainak nexusát – Jókai a hurcolkodások fáradalmait nemegyszer József főherceg alcúti kastélyában pihente ki.
16. Végül 1882-ben sikerült a Baross utcai házat megvetetni – persze jókora protekciót véve igénybe – a fővárossal. Egy Kerepesi – ma Rákóczi – úti bérlemény 12 szobája következett. Az öregasszony itt viszont túlon túl egyedül érezte magát – az unoka Münchenben tanult fösteni éppen, Jókait meg nyomasztották az ablaka alatt szüntelenül vonuló temetési menetek. Összepakoltak tehát, és pár hónapig dobozok között éltek. Végül a ma Bródyval bővített Sándor utcába költöztek, a 17-es számú házba. Róza asszony innen indult életének utolsó hurcolkodására, át oda, ahonnan a tudomány mai állása szerint nincs sem tovább-, sem visszaköltözés.
17. Miután a harmadik Róza azon nyomban átvette a teljhatalmat az író felett, kell-e mondani, hogy mi jött – természetesen menés. Igaz, házat nem cseréltek, csak emeletet s lakást, amelyben valamennyire csendesebben folyt az élet, mint amikor a néni élt, ám az unoka e csendben még amannál is szenvedélyesebben és lázasabban látott hozzá a véres verejtékkel összeírt pénznek költéséhez.
18. De hát megérte a pénzt a leányzó, hogy mást ne mondjunk, férjül azt a Feszty Árpádot szemelte ki, akit a mama örök vetélytársa, Jászai Mari tüntetett ki kegyeivel annak előtte. De hát ezek a Rózák nem ismertek akadályt, a frigy létrejött, s az agg író persze újfent csomagolhatott.
19. Előbb az Andrássy út 116. számú villa következett. Nem a lakás az oka, hogy a költő nem érezhette magát otthon itt, hanem inkább a fiatalok, akik egyik *bulit* a másik után adták, mit sem törődve a papa haladott korával. Ráadásul feldúlták évtizedek során kialakult életrendjét is, nem adtak neki megszokott ebédet, csak esti *diner*-t, és mindennek tetejébe kipumpolták belőle az új, immár és megint saját – igaz: Fesztynek saját – házra valót.
20. Az epreskerti új lak ma is áll. Ebből a villából veselkedett neki Feszty az ő körkörös képének, itt szülte meg Róza gyermekét, és itt érte Jókait fél évszázados írói jubileumának ünneplése, melyhez hasonló fölhajtást nemhogy a magyar, de talán a világirodalom történetében sem ért meg író. De itt azért akadt pár nyugodt, már-már idilli hónap, a „Pápi” szép helyet kapott az emeleten, szórakoztatták, gondját viselték, még egy dédunokával is meglepték. De a Svábhegyre már nemigen mentek vele, az anyyi, de anyyi embert eltartó Jókai öreg estéit heteken, hónapokon át a teljes magányban tölthette odafönt.
21. Aztán 1899-ben beütött Nagy Bella, és a pár hónappal előbb még istenként ünnepelt költő kiátkoztatott legott. Ráadásul az új nő három Rózán túltett egymaga. Az öreg persze szedhette sátorfáját, és saját házat hátrahagyva kereshetett új életéhez új színteret megint. Ráadásul nemcsak a Bajza utcai házat veszítette el, hanem azt a házat is, melyben sokkal régebb idők óta volt honos – harmincöt évi képviselősködés után kibuktatták a Tisztelt Házból is.
22. Előbb az újdonsült anyós Szondi utcai bérleményében húzzák meg magukat, majd az Erzsébet körút és Dob utca sarkán ma is álló, és ma is kellőképpen megemléktáblázott házban talált igen

tágas lakásra, amelybe belefért nem csupán az anyós, hanem annak két fia, lánya is. És alighogy elfészkelődtek, mindnyájan föl is sorakoztak indulni a Riviérára. Mert a tengeri levegőnél nincs egészségesebb. Hogy a költségeket ki állta, azt találja ki az olvasó.

23. Nem volt igaz helye több, utolsó családját is elveszítette végképp. És jött – még életében – a lakás- és villakoncon való pokoli marakodás. Nem volt tovább se té, se tova.
24. Csak nekiindulni az utolsó, megváltó hurcolkodásnak.

Forrás: Bächer Iván: *A hurcolkodó Jókai*. In: Bächer Iván: *Elindulni három nővel*. Bp. 2008. Ulpius-ház Könyvkiadó. 183–190. old.

1. Milyen alkalomból íródott a cikk?

1 pont	
--------	--

2. Értelmezze a bevezetés (1–2. bekezdés) és a 3–4. bekezdés viszonyát!

a) Magyarázza el saját szavaival a köztük feszülő ellentétet!

b) A szöveg melyik kifejezése van hivatva feloldani ezt az ellentétet? Idézza a mondatrészletet!

c) A szerző szerint miért sikerült Jókainak nagy művet alkotnia?

3 pont	
--------	--

3. Mit jelentenek az alábbi szavak vagy kifejezések ebben a szövegben? (A kifejezések után zárójelben látható a megfelelő bekezdésszám.) Húzza alá a jó jelentést!

jobbadán (2.)

- a „balkézőről való gyerek” ellentéte
- főleg, elsősorban, többnyire
- hétköznapokon
- jobbkezesen

post festa (6.)

- az ünnep után
- csak pecséttel igazolva
- pecséttel igazolva
- utólag

provizórium (7.)

- börtönlátogatás
- ideiglenes állapot, átmeneti állapot (1861–67)
- költözködés
- szilvórium, szilvapálinka

ciszterna (10.)

- egy szerzetesrend neve
- hidegkonyha
- úszómedence
- víztároló

penzum (11.)

- bekezdés
- jobbkezes író toll
- kiszabott munka, feladat
- szállítmány

legott (21.)

- a nép által
- azonnal, rögtön
- jogerősen
- pár hónappal később

se té, se tova (23.)

- bizonytalan, tétova
- bizonytalankodva, tétován
- se aznap, se másnap
- se ide, se oda / semerre

a lakás- és villakoncon való marakodás (23.)

- a család birtokában lévő ingatlanokon való vita, pereskedés
- megmaradt néhány lakás, de a villák nem
- verekedés a lakásokban és a villákban
- vita arról, mi maradt meg a lakásokból, és mi a villákból

4 pont

4. Milyen módokon nevezi meg Jókai feleségét a szöveg?

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

3 pont

5. Mi a dőlt (kurzív) betű használatának jelentése a szövegben?

Kárpáthy Zoltán (11.) – _____

Vagy regényt írunk, vagy paszulyt öntözünk! (11.) – _____

bulit (19.) – _____

diner (19.) – _____

„Pápi” (20.) – _____

5 pont

6. Az alábbi kérdések a szöveg nyelvi megoldásaira vonatkoznak.

Idézzon a szövegből egy egyszeri szóképzést! _____

Idézzon a szövegből egy egyszeri szóösszetételt! _____

Idézzon a szövegből egy archaizáló szót vagy kifejezést! _____

Idézzon a szövegből egy népies kifejezést! _____

Idézzon a szövegből egy szenvedő szerkezetet! _____

5 pont	
--------	--

7. A 10. bekezdés egy hosszú mondatában csupa vessző szerepel az eredeti szövegben. Hová tehetnénk pontosvesszőt a vessző helyére? Tegyen ki hat pontosvesszőt a szövegben! (Húzza alá a javított részt, majd írja a pontosvesszőt oda, ahol hiányzik!)

A telken kőbánya volt hajdanán, először annak gödrét temette be, majd irdatlan ciszternát és jégvermet építtetett, és aztán foltozott, toldott, reparált, házat, birtokot bővített, telepített, művelt, csacsit, lovat, marhát, disznót, tyúkokat nevelt, nyesett, vágott, ültetett, beszerzett, szántott, vetett, aratott minden szezonban több mint negyven éven át.

3 pont	
--------	--

8. Válaszoljon egy-egy mondattal az alábbi kérdésekre!

a) Egyetértett-e Petőfi azzal, hogy Jókai összeállt Laborfalvi Rózával? Mire alapozta a véleményét (a szöveg alapján)?

b) Mit jelent „a ma Bródyval bővített Sándor utca” (16.) kifejezés?

c) Megváltozott-e Jókai politikai szerepe a Nagy Bellával kötött házassága után? Indokolja válaszát a szöveg alapján!

3 pont	
--------	--

9. Melyik bekezdés és hogyan utal arra, hogy Jókai ifjú korában az ellenzék tagja volt, de a kiegyezés után megszűnt a Habsburgokkal való ellenségeskedés? Adjon magyarázatot két-három mondatban!

A bekezdés száma: _____ Indoklás: _____

2 pont	
--------	--

10. Egy legendás mondatot idézünk, Raimondo Montecucoli (1609–1680) olasz hadvezér mondását: „A háborúhoz három dolog kell: pénz, pénz, pénz.”

a) Melyik bekezdés melyik mondata indokolta az idézetet?

b) Hogyan nevezzük ezt a fajta állandósult szókapcsolatot? _____

c) Hogy nevezzük azt a jelenséget, amikor egy szöveg szándékosan felidéz az olvasó emlékezetében egy másik, korábbi szöveget? _____

3 pont	
--------	--

11. „Hogy a költségeket ki állta, azt találja ki az olvasó” – ezt olvashatjuk a 22. bekezdés végén. Alább olyan részleteket olvashat a szövegből, amelyek mind Jókai anyagi körülményeire vonatkoznak. Milyen viszonyban állnak ezek az állítások Jókai anyagi helyzetével? A táblázat egyes rovataiba írja be az oda tartozó állítások betűjelét! Egy-egy rovatba több betű is tartozhat.

- A) A Kárpáthy Zoltánt bal kézzel is írta, amikor begyulladt a körme (11.)
- B) A Külsőstáció (ma Baross) utca végén, a még teljesen falusias Kálvária térnél fogtak egy földszintes, ám hatalmas, tizenegy szobás házat, valóságos kúriát, amit fölújítani, berendezni képzelhetni mi költségbe és munkába volt. (12.)
- C) a véres verejtékkal összeírt pénz (17.)
- D) Csudálatos lett a villa, valóságos kastély (12.)
- E) igen tágas lakásra, amelybe belefért nem csupán az anyós, hanem annak két fia, lánya is. És alighogy elfészkelődtek, mindnyájan föl is sorakoztak indulni a Riviérára. (22.)
- F) kipumpolták belőle az új, immár és megint saját – igaz: Fesztynek saját – házra valót (19.)
- G) szerkesztett lapot, képviselt népet, elnökösködött megszámlálhatatlan körben, társaságban, felügyelőbizottsági tag volt bankoknál, ami persze már akkor sem volt rosszul jövedelmező állás (14.)
- H) Végül 1882-ben sikerült a Baross utcai házat megvetetni – persze jókora protekciót véve igénybe – a fővárossal (16.)

	Közvetlenül erre vonatkozó szövegrészletek	Áttételes utalások		
		Utalások arra, hogy Jókaiék sokat költöttek	Utalások arra, hogy Jókai sokat dolgozott a könyvein	Utalások arra, hogy Jókainak az íráson kívül más bevételei is voltak
Állítás betűjele				

4 pont

12. Értelmezze, magyarázza egy szabadon választott Jókai-regény címét! Értelmezése körülbelül 4-5 mondat terjedelmű legyen!

A regény címe: _____

A cím magyarázata: _____

4 pont		
--------	--	--

40 pont	
---------	--

Műértelmező szövegalkotási feladat

Értelmezze, hogy hogyan érzékelteti a búcsú és a továbblépés összetett érzését Kányádi Sándor következő verse! Figyeljen az apró mozzanatokra, a motívumokra, a megnyilvánulásokra! Térjen ki arra is, hogy hogyan utal a vers Janus életművére! A műértelmező szöveg elvárt terjedelme 400–800 szó.

Kányádi Sándor: *Mikor Janus elhagyta Páduát*¹

Mikor Janus elhagyta Páduát, s az elkisérő jóbarátok is, 1
 akiknek útközben még egy-egy epigrammát rögtönzött
 búcsúzóul, mikor a jóbarátok is nagy ölelkezések s egy-
 két kulacs Valpolicello² után könnyes szemmel
 visszafordultak, mikor már porfelhő fődte el őket s a 5
 város fölött szelíden kéklő hegyeket is, kengyelben
 állva sokáig s hosszan nézett még vissza Janus, áldást
 osztón emelte a még mindig kulacsot tartó kezét és
 in nomine Domini³ megáldotta ifjúsága városát. Fölhajtotta
 a maradék bort. – Indulunk! – mondta most már magyarul. 10
 Kilépett a kengyelből s a kantárszárát egy apród
 kápájához akasztva beszállt a kocsiba. Behúzta a
 függönnyt – és sírt. Rázta a zokogás, mint egy gyermeket.
 Már a tenger is érződött a délutánban, mikor a meg-
 libbenő függöny résén egy katicabogár, a gyermekkor 15
 apróka hírnöke, röppent könnyektől maszatos kezefejére.
 Melegség bizsergett végig Januson. Hallotta, hogy a
 lovasok énekelnek, s a bakon dúdolgató kocsis
 köpenyegének két, vállból aláfutó, hátvarrása
 hirtelen a Dunára s a Tiszára emlékeztette, és a 20
 bal derékban az a gyűródés, mintha a szelíd ringású
 Dráva lett volna. Kitarította kezét – Katalinka, szállj el,
 jönnek a törökök... – s a megbízott bogár elrepült.
 – Mestrében meg sem állunk – szólt elé a kocsisnak. –
 Megyünk, amíg csak bírják a lovak. 25

1972

Forrás: <http://mek.oszk.hu/02600/02673/html/vers0602.htm#12>

¹ Janus Pannonius (1434–1472) a padovai egyetem hallgatója volt 1454–1458-ig.

² Valpolicello – híres olasz bor a Garda-tó vidékéről.

³ in nomine Domini (latin) – 'az Úr nevében'.

Reflektáló szövegalkotási feladat

Ferenc pápa a migránsokról

Társadalmi szolidaritást sürgetett a gazdasági válságtól sújtott rétegekkel és a migránsokkal [bevándorlókkal] is Ferenc pápa vasárnap Torinóban. Az egyházfő Jézus kiállított halotti lepléhez látogatott el az észak-olasz városban.

Ferenc pápa a torinói Vittorio téren bemutatott misén így fogalmazott: „bennünket, keresztényeket is az a veszély fenyeget, hogy engedjük, hogy megbénítson minket a jövőtől való félelem és a múlt dolgokban keresünk biztonságot, vagy egy zárt társadalmi modellben, amely inkább kizár mint befogad.” Több mint hetvenezren hallgatták az egyházfő szavait a téren, valamint a Torinó városközpontjában felállított huszonegy óriáskivetítők révén.

A misén egy bevándorló fiatalember olvasta fel a diszkrimináció elleni imát. A migránsok az egyenlőtlenségek, a háborúk, az üldözés áldozatai, nem szabad őket ezért felelőssé tenni – fogalmazott torinói látogatása során Ferenc pápa. Kijelentette: „Sírásra kényszerít annak a látványa, hogy áruként kezelnek embereket!” Az egyházfő emlékeztetett arra, hogy ő maga is migránsnak számít, hiszen családja egykor Piemonte [észak-olaszországi] tartományból vándorolt ki Argentínába. Ferenc pápa érzékenyült, amikor a homília [a Bibliát, a Szentírást magyarázó beszéd] végén egy piemonti nyelvjárásban írt verset olvasott fel.

Fejtse ki véleményét: mit gondol arról, amit a katolikus egyház feje a ki- és bevándorlásról, a migrációról mondott? Mi a véleménye arról, hogy világszerte sokan hagyják el országukat, lakóhelyüket, és próbálnak új életet kezdeni egy másik országban?

A reflektáló szöveg elvárt terjedelme 150–450 szó.

Forrás: InfoRádió / MTI 2015. június 21. <http://inforadio.hu/hir/kulfold/hir-736036>

Reflektáló szövegalkotási feladat	Tartalom	5 pont	
	Problémaérzékenység	5 pont	
	Gondolatmenet	5 pont	
	Nyelvi igényesség	5 pont	

Helyesírás (mindhárom feladatban)	8 pont	
Íráskép (mindhárom feladatban)	2 pont	

	Maximális pontszám	Elért pontszám
Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	40	
Műértelmező szövegalkotási feladat	30	
Reflektáló szövegalkotási feladat	20	
Helyesírás	8	
Íráskép	2	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma	100 pont	

javító tanár

Dátum: _____